

Újabb Zrínyiász Vibók Ildi (2021): *Zrínyi Ilona – Vagyis amit az igazi hősookról feltétlenül tudni kell*

Csimota Könyvkiadó, Budapest

Borbíró Aletta

borbiraletta@gmail.com

Szegedi Tudományegyetem, Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar

Az utóbbi évek szuperhősfilmjeinek dömpingje olyan karaktereket vitt vászonra, akik vagy valamilyen emberfeletti képességgel bírnak, vagy eszük és vagyonuk által képesek hőssé válni, és megoldani az országos és globális problémákat. Vibók Ildi *Zrínyi Ilona – Vagyis amit az igazi hősookról feltétlenül tudni kell* című kötet (Vibók, 2021) is a hőszok toposzára épít, de szűkebb perspektívát kínál. Abból indul ki, hogy mi történik, ha két, a 21. században élő gyereknek, Lincsinnek és Petinek segítségére van szüksége, mert elrabolták a bácsikájukat: Mit lehet ilyenkor tenni? Kit lehet keresni? Melyik hős segíthet? Vibók a magyar történelem felé fordul, és Zrínyi Ilonát teszi szuperhőssé. Ezzel a kötet azonnal két kérdést indukál: 1) Lehet gyerekek számára érthetővé és megismerhetővé tenni történelmi alakokat? 2) Miként reprezentálható egy 17. századi nő modern környezetben?

A *Zrínyi Ilona* remek ötletre épít: a mozi modern világának (az emberrabló egy film szereplője) és a múzeum által képviselt múltnak az ütköztetése; egy, a történelem-oktatásban hangsúlytalan női figura előtérbe helyezése; a történelem iránti kíváncsiság felkeltése. Mégsem válnak igazán emlékeztetéssé ezek a törekvések. A *Zrínyi Ilona* karakterének bemutatása egy hosszú, egysíkú történelmi ismertetővel indít, amely a fejedelemasszony (a történetben csak Ilona) családi viszonyaira fekteti a hangsúlyt. A kötet illusztrált kiadvány, viszont ezen a ponton a vizualitás alig hangsúlyos, holott befogadhatóbbá tehetné volna Zrínyi házasságait vagy a magyar történelmi kontextust. Ilona későbbi leírása is főként a méltóságot, illetve a szépségét hangsúlyozza, vagyis az átalakuló női szerepekkel és a női reprezentáció lehetőségeivel nem vet számot a történet.

A kidolgozatlanlanság látszik abban is, hogy bár a szuperhősök toposzából merít a történet, nincs hőskonceptió, a szuperhős mint fogalom jelentését veszti. A *Zrínyi Ilona* nem építi fel azt a bejáratott narratívát, hogy a „szuperség” nem csupán természetfeletti erőből fakadhat, hanem például a leleményességből. Akár pozitív is lehetne a hasonló sémák elhagyása, de nem mutat helyette más megközelítési módot. A hős Zrínyi

Ilonának néha akad egy-két előremutató ötlete, de leghangsúlyosabb tulajdonsága a szépsége és kifinomultsága – az mindenképp örömteli, hogy nem a külső segít győzelmet aratni. A hősök és az egyéni nagyság helyett a csapatmunka fontosságát mutatja be a mese, hogy egymás ötleteinek támogatása segítheti a közös cél elérését.

A *Zrínyi Ilona* illusztrációit Alács Anna készítette. Több izgalmas megoldás is akad az ábrázolások közt: például a gyerekek a piros-kék lencsés 3D-s szemüvegen keresztül nézik a filmet, majd amikor később Ilona megjelenik a valóságban, akkor a ruhája a két szín keveredéséből származó lila színben pompázik. Humorossá teszi a történetet, hogy a filmbeli hősök jellemükhöz hűen, karikatúraszerűen jelennek meg. Ugyancsak feldobja az olvasást, hogy bizonyos információk apró cetlikben válnak hozzáférhetővé. A kötet vizualitásának egyetlen problémája, hogy többször nem azokhoz a részekhez kerültek illusztrációk, ahol a kép-szöveg összekapcsolódását segítenék az ábrázolások (ez alól kivétel például a térkép), de nem is oda, ahol a reprezentáció segítené a befogadást (mint Zrínyi Ilona történelmi jelentőségének bemutatása).

A kötet igazi erénye a játékosága, az apró gegek jó érzékkel történő elhelyezése. Ilyen például, amikor Zrínyi Ilona be akarja törni a múzeumajtót egy kővel, mert elfelejti, hogy feltalálták a csengőt. Ez a jelenet egyszerre humoros, és éppen azon kevés utalások egyike is, amelyek a 17. és 21. század közt eltelt változásokra hívják fel a figyelmet. Nem csupán a cselekményvezetésre jellemző a komikum, hiszen az elbeszélést átszövik a nyelvi játékok, a szó szerinti és átvitt jelentések közti átjárhatóság.

Recepcióját tekintve, a *Zrínyi Ilona* kevés figyelmet generált, holott érdekes ötletekre épít, több kulturális dolog felé nyit. Ez a kavalkád különleges csemegét biztosít a fiatal olvasóknak, ami újabb érdeklődési területek felé terelheti őket, és segítheti a játékos tanulást. Az apróbb, humoros jelenetek fenntartják az érdeklődést, és ellensúlyozzák a Zrínyi Ilona reprezentációjából fakadó hiányosságokat és sematizmusokat. Viszont éppen ezek a hiátusok teszik termékennyé és aktuálissá a kötetet, hiszen lehetőséget teremtenek arra, hogy a szülők vagy pedagógusok diskurzust kezdjenek a gyerekekkel, és bővíthessék az ismereteiket a kötetben megjelenő témák mentén.